

BoekStart

**Handleiding
Bibliotheekmedewerker**

**Bij de overdracht
van de Handreiking**

Voor:

**Vakkrachten van
ouder-babygroepen
voor kinderen van
3 tot 15 maanden**

Thema:

voorlezen

Colofon

De Handleiding *Bibliotheekmedewerker. Bij de overdracht van de handreiking* is ontwikkeld door Dagmar Heijtze van de Bibliotheek Utrecht. Deze uitgave kwam tot stand als onderdeel van het landelijke leesbevorderingsprogramma Kunst van Lezen en is het resultaat van de samenwerking tussen Stichting Lezen, de Koninklijke Bibliotheek, de Bibliotheek Utrecht, de Bibliotheek Den Haag, de Bibliotheek Rotterdam en de Openbare Bibliotheek Amsterdam.

Vormgeving: Huib van de Bor (de Bibliotheek Utrecht)

Januari 2019

Inleiding

Deze handreiking is gemaakt voor vakkrachten die met laagtaalvaardige ouders werken, daar waar ze samenkomen, met hun baby in een ontmoetingsgroep.

Er is gebleken dat voorlichting geven over het effect van voorlezen belangrijk is voor bewustwording bij ouders. Voordoen hoe je een boek laat zien, hoe je kan vertellen en voorlezen, heeft een positief effect op het voorleesgedrag thuis. Persoonlijke contacten vanuit een professionele werksfeer bieden daarvoor kansen.

De handreiking stelt de vakkracht in staat voorlichting te geven over het belang van voorlezen en beschrijft hoe je samen met de ouders het lezen van een boek aan hun baby, kan oefenen.

De vakkrachten moeten beschikken over een HBO opleidingsniveau en een aantal jaren werkervaring.

Er worden 4 thema's beschreven waarmee ze zelfstandig kunnen werken. De vakkracht dient over een collectie babyboeken te beschikken. Deze kunnen zij zelf kopen of kan de Bibliotheek mogelijk leveren in de vorm van een leskist. In deze studietekst is een voorbeeldtitellijst opgenomen van een geschikte collectie.

De handreiking is tot stand gekomen vanuit een samenwerking tussen de 4 grote stadsbibliotheken in het kader van BoekStart. BoekStart is een succesvol landelijk leesbevorderingsprogramma voor jonge kinderen. Doel is ouders en hun jonge kinderen met boeken in aanraking brengen. Kinderen die als baby al zijn voorgelezen zijn later beter in taal.

Sinds 2016 valt BoekStart onder het actieprogramma Tel mee met Taal en daarmee is er een focus bijgekomen: het gericht bereiken van laagtaalvaardige gezinnen.

De handreiking omvat:

- een inleiding op het programma BoekStart
- doelstelling van de lessen
- benodigdheden
- een titellijst
- omschrijving van een vast aantal onderdelen waaruit een bijeenkomst bestaat
- omschrijving van 4 bijeenkomsten, waarin een thema centraal staat
- thuisopdrachten
- meegeefblad Hoe lees je voor
- meegeefblad Leestips per leeftijdsfase

BoekStart

**Handreiking
voor vakkrachten**

Van:

**ouder-babygroepen
voor kinderen van
3 tot 15 maanden**

Thema:

voorlezen

Inleiding leesbevorderingsprogramma BoekStart

Samen een boekje lezen, plaatjes aanwijzen, vertellen en luisteren, daar kan je niet vroeg genoeg mee beginnen. Uit onderzoek blijkt dat kinderen die al op heel jonge leeftijd in aanraking komen met boeken een voorsprong (op school) ontwikkelen, waar ze hun hele leven voordeel van hebben. Het doel van het landelijke programma BoekStart is ouders aanmoedigen om hun kinderen zo vroeg mogelijk boekjes én de Bibliotheek te laten ontdekken. Samen plaatjes kijken en samen praten of zingen draagt bij aan de taalontwikkeling van het kind en versterkt bovendien de band tussen ouder en kind.

Doelstelling: ouders gaan hun baby voorlezen

Hoe

Met deze handreiking kan je tijdens ontmoetingsmomenten kennis aanbieden over het belang van boeken/versjes/taalgebruik in de thuissituatie voor de taalontwikkeling van baby's. Plezier met boeken en taal staat centraal. Dit ga je ondersteunen door met een collectie babyboeken op de groep aan de slag te gaan. Belangrijkste doel is dat ouders plezier hebben tijdens het voorlezen.

Deze handreiking bestaat uit een titellijst van babyboeken. Daarna volgt een omschrijving van een vast aantal onderdelen waaruit een bijeenkomst bestaat. Door deze opbouw te volgen is er een vaste, herkenbare structuur voor ouders en baby's. Er worden 4 thema's beschreven. Er zijn 2 boek gerelateerde meegeefbladen. De bladen "Hoe lees je voor" en "Leestips per leeftijdsfase" kunnen op een zelfgekozen moment meegegeven worden. Er is één blad met 5 "thuisopdrachten", dit zijn tips die de taalontwikkeling van een baby stimuleren, ze zijn direct toepasbaar in een opvoedsituatie. Per keer, op een zelfgekozen moment kan één opdracht worden meegegeven.

Extra Benodigheden

- Babyboeken, geschikt voor kinderen van 3 tot 15 maanden.
- Meegeefmateriaal, folders van BoekStart.
Aanbod folders: <https://bestellijst.boekstartpro.nl/>,
met name: Voorlezen aan jonge kinderen van 0-4 jaar, hoe doe je dat?
En baby's houden van boeken.
- BoekStartwaardebonnen.
- BoekStartkoffertje.

Collectie

Deze sluit aan bij de thema's en moet in ieder geval 1 of 2 titels in veelvoud bevatten. De collectie moet een beeld geven van het aanbod aan babyboeken. Dus een stoffen-, knisper-, bad-, rammel-, voel- en hardkarton boek. Hierbij een voorbeeldcollectie. Er is gekozen voor boekfiguren die ouders later ook tegenkomen op het moment dat hun kindje wat ouder is. Daarbij een woordenboek met lidwoorden, het babyboek van het jaar en een verhaal waarin mama centraal staat. Veelal zijn het moeders die met hun baby de ouder-babygroep bezoeken. Een boek met zwartwit illustraties als voorbeeld van geschikt materiaal voor een baby tot 3 maanden, mag niet ontbreken.

Dag dieren! stoffen knisperboek

Auteur: Dick Bruna
€ 6,95

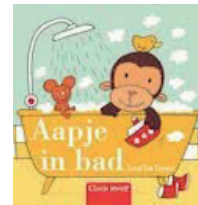
Kikker speelt met water badboekje

Auteur: Max Velthuis
€ 6,95

Baby ziet ... - Milo ziet de wereld in zwart wit

Auteur: Rowena Blyth
€ 9,99

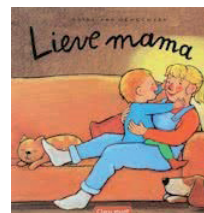
Clavis peuter - Aapje in bad

Auteur: Leen van Durme
€ 9,95

Dribbel - Hier is Dribbel!

Auteur: Eric Hill
€ 8,99

Lieve mama kartonboekje

Auteur:
Guido van Genechten
€ 12,95

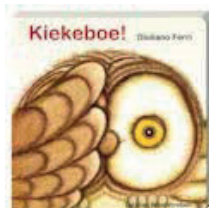
Rupsje Nooitgenoeg voelboek

Auteur: Eric Carle
€ 10,95

Mijn eerste woorden

Illustrator: Sybille Brauer
€ 8,95

Kiekeboe!
BoekStart Babyboekje
van het Jaar 2016
Auteur: Giuliano Ferri
€ 12,95

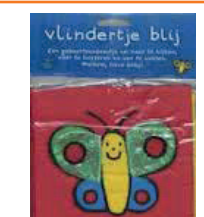
Wil je mijn vriendje zijn?

Auteur: Eric Carle
€ 8,99

Dikkie Dik Rammelboekje

Auteur: Jet Boeke
€ 9,99

Vlindertje blij voelboekje, babyboekje

Auteur: Liesbet Slegers
€ 9,95

Kies één van de thema's

Vorbereiding

Zet de tafels in een kring. Voldoende stoelen. Aankleedkussens liggen op de tafels. Babyboeken, geschikt voor kinderen van 3 tot 15 maanden liggen op de tafels. Koffie, thee en water staan klaar.

Doel

Doordat alles klaar staat heb je ruimte en rust om alle binnenkomende ouders te begroeten. De ruimte ziet er verzorgd uit waardoor ouders zich welkom voelen. Als alles al klaarligt kan je alle aandacht richten op het programma, de ouders en de baby's.

Inloop/welkom/koffie en thee

De ouders komen met hun kinderen binnen. Begroet iedere ouder door een hand te geven en geef ook elk kind even aandacht. Ouders mogen zelf koffie en thee pakken of een stagiaire kan dit doen.

Doel

Ouders en kinderen voelen zich gezien en welkom.

Binnenkomer

Begin steeds met dezelfde welkomstliedjes. De kindjes zitten op schoot. "Goedemorgen allemaal" en "Kindje kom je spelen". Het is ook mogelijk om een nieuw liedje toe te voegen, passend bij het seizoen of ouders een liedje laten zingen (in eigen taal). Het BoekStartlied "De Voorleestrom" kan ook worden gezongen.

Doel

Ouders hebben plezier met hun baby (interactie ouder-kind). Ouders hebben plezier met elkaar (interactie en groepsgevoel). Ouders durven hun stem te laten horen (empowerment).

Grote kinderen gaan naar de oppas

De oppas neemt de grote kinderen mee naar de aangewezen plek. Zo nodig lopen ouders even mee. Ouders kunnen nog koffie en thee pakken.

Doel

Rust in de groep. Grote kinderen hebben plezier tijdens het (samen) spelen. De ouder kan/durft de zorg van haar dreumes/peuter aan de zorg van een ander over te laten (loslaten). Door nu nog een keer iets te drinken te pakken is het rustig tijdens de les.

Kort terugkomen op de les van vorige week

Begin met aandacht te besteden aan het thema van de vorige week en indien nodig, de thuisopdracht en/of het meegeefblad. Bijvoorbeeld door ouders te laten benoemen wat ze hebben onthouden en hoe ze er thuis nog aan gewerkt hebben. Is het thuis nog besproken? Dit hoeft niet lang te duren. Belangrijk is om ouders die er iets over zeggen een opsteker te geven.

Doel

Ouders nemen de stof beter tot zich door herhaling (consolideren). De thuisopdracht en/of het meegeefblad is een voorbereiding op opdrachten die ouders ook krijgen als hun kind straks op de voorschool/peutercentrum zit. Door er thuis nog mee bezig te zijn, oefenen ouders met de nieuwe (opvoedings-)vaardigheden.

Afsluiten

Gebruik vaste woorden "Dag, dag allemaal, tot de volgende keer". Geef alle ouders een hand en neem ook van alle kinderen afscheid.

Thema 1:

Boek lezen met je baby

Benodigheden: 10 exemplaren van hetzelfde boek. Of zoveel meer als er deelnemers zijn.

Tegelijk hetzelfde boek lezen

Vertel dat we vandaag gaan voorlezen, geef alle ouders hetzelfde boek in handen. Zorg dat je zelf ook een exemplaar hebt. Laat het boek aan de groep zien. Zeg en wijs aan. Dit is de voorkant, de achterkant en de titel van het boek. Dit boek gaan we samen lezen, dit boek lezen we in het Nederlands. Stel ouders gerust: ze hoeven helemaal niet zo veel te doen met het boek en het mag natuurlijk in de eigen taal.

Zing of zeg het boekenlied en maak met je boek de open en dicht bewegingen.

Ga je mee een boekje lezen,
ga je mee een boekje lezen,
ga je mee een boekje lezen,
ik heb een voorleesboekje
boekje open,
boekje dicht,
boekje open,
boekje dicht,
boekje open,
boekje dicht,
ik heb een voorleesboekje.

Nodig nu de ouders uit hun baby op schoot te nemen op een manier waarbij ze elkaar goed kunnen aankijken. En daarbij de voorkant van het boek aan de baby te laten zien. En het boekfiguur aan te wijzen. En het boekfiguur te benoemen. Vraag de ouders het boek open te doen en de eerste bladzijde "te lezen". Vertel dat ze tijdens het voorlezen steeds naar hun baby moeten kijken. Doe het zelf voor: "kijk, dit is een zebra, daar is de zebra, hij is zwart en wit" en wijs ook aan. Daarna zeg je "sla de bladzijde maar om...." Zo worden alle bladzijden "gelezen". Laatste zin is altijd; "dat was fijn, we hebben samen een boek gelezen".

Doel

Ouders hebben plezier met hun baby. Ouders oefenen samen een voorleesritueel. En het aanbieden van een boek aan de baby.

Thema 2:

Boek kiezen voor je baby

Benodigdheden: Een aantal boeken, minimaal 1 per 2 deelnemers.

Kaftje kijken, hoe kies je een boek

Laat de voorkant van een boek zien en vraag waar de ouders denken dat het over gaat. Wijs de titel aan en ook de woorden “dit is de titel van het boek” en, indien vermeld: “dit is de schrijver, de auteur”. Geef deze korte introductie van een aantal boeken. Hierna vertel je dat we gaan bekijken of deze boeken ook goed zijn voor jonge kinderen. Geef nu steeds aan twee ouders één boek. Vraag, vooraf gesteld, is; bekijk het boek samen en bedenk of het geschikt is voor een jong kind. Vraag ook of ze kunnen bedenken waarom wel of waarom niet. Na enige tijd laat je de tweetallen aan de anderen vertellen wat ze van het boek vinden. Samen bedenk je waar je op let. Deze elementen moeten hierin benoemd worden; bekijk het boek zelf, de voorkant, de achterkant, de binnenkant, de plaatjes, de woorden. Zijn de plaatjes duidelijk? Is de tekst niet te moeilijk? Passen de tekeningen bij de tekst? Is het leuk? Is het begrijpelijk? Wat vindt jouw kind leuk? Ik het makkelijk om iets te vertellen bij de plaatjes?

Doel

Ouders oefenen samen hoe je een boek kan kiezen. De ouders gaan hierover in gesprek met elkaar en met jou.

Thema 3:

Praten met je baby

Benodigdheden: 1 groot vel papier, 1 stift.

Woordweb maken

Leg een groot stuk papier en een stift op tafel. Vertel dat we een woordweb gaan maken. Er is een vraag voor de ouders en hun antwoorden maken het web. In het midden schrijf je het woord “baby” en “taal”. Vraag aan de ouders “Wat kan je doen om je kindje taal te leren?”

Woorden, kleine zinnen, die bijgeschreven kunnen worden zijn; oogcontact maken, voorlezen, vertellen wat je doet, reageren op je kind, geluiden maken, zingen.

Doel

Ouders bespreken met elkaar hoe ze de taalontwikkeling van hun kind kunnen stimuleren. Gaan hierover in gesprek met elkaar en met jou. Meertaligheid bespreken.

Thema 4:

Baby's houden van boeken

Benodigheden: 1 Boekstartkoffertje, 1 boek.

Ervaringen uitwisselen en kennisoverdracht

Vraag aan de ouders of ze thuis boeken hebben voor de kinderen. Zo ja, welke? Werd je voorgelezen als kind? Werden er verhalen verteld in je eigen kindertijd, zo ja, welke? Wat vind je van (voor) lezen? Praat je met je kind? Vertel je al verhalen aan je kind?

Laat het BoekStartkoffertje zien en vraag of de ouders het kennen, al opgehaald hebben bij de Bibliotheek. Leg nu uit hoe je het koffertje kan krijgen en wat de gedachte erachter is om aan alle ouders van baby's dit koffertje te geven. Baby's kunnen nog niet lezen maar hoe vroeger ze kennismaken met boeken, hoe beter dit is voor hun woordenschat, hoe sterker ze zich kunnen concentreren en hoe liever ze later zelf gaan en blijven lezen. Kinderen die al jong met boeken in aanraking komen hebben een voorsprong op school.

Nu ga je zelf een boek voorlezen. Dit is een kort, eenvoudig boek, met enige tekst. Zing het boekenlied. Daarna, volgens deze stappen:

1. Ik ga een boek lezen, zitten jullie goed? Laat de voorkant zien.
2. Kijk naar mij en kijk naar het boek, dit boek heet :
3. Luister maar naar mij. Lees nu het boek.
4. Op enig moment vraag je iets bij een plaatje.

Als het boek voorgelezen is vraag je of de ouders 4 dingen kunnen noemen die net gedaan zijn. Dit zijn: zitten, kijken, luisteren en praten. Benoem deze vier dingen nogmaals en wijs daarbij de vier hoeken van het boek aan. Deze 4 dingen vormen het fundament voor leren op school. De basis. Hier kan de school op bouwen. Een kind gaat op het peutercentrum en op de basisschool dingen leren. En ze worden veel voorgelezen op het peutercentrum en op school. Als je dit thuis al doet heeft je kind een voorsprong. Ze kunnen het al, ze weten het al, ze hebben meer taal geleerd.

Doel

Ouders krijgen informatie over dit onderwerp en zien een voorbeeld. De 4 elementen van voorlezen worden meegegeven. De ouders gaan hierover in gesprek met elkaar en met jou.

Thuisopdrachten

Deze opdrachten printen en uitknippen. Per keer één meegeven.

Doel

De opdracht geeft ouders de gelegenheid om het geleerde in praktijk te brengen. Om thuis, op allerlei momenten, de taalontwikkeling van hun kind te helpen ontwikkelen.

Schoonmaken

Tijdens het afwassen kun je kiekeboe spelen. Pak een theedoek en verstop je gezicht erachter. Als je weer tevoorschijn komt roep je “kiekeboe”. Wacht op een reactie van je kind en doe het dan nog een keer.

Waarom? Met dit spelletje leer je je kind om zijn aandacht ergens op te richten. Ook leert hij te voorspellen wat er gaat gebeuren. Een boek met flapjes heeft vaak ook het kiekeboe-effect: wat zit er onder? Kiekeboe!

Aankleden

Als je je kind aankleedt, vertel dan wat je aan het doen bent. Bijvoorbeeld: “Ik doe nu je shirtje aan over je hoofdje”.

Waarom? Zo bouwen jullie een band op met elkaar. Ook leert je kind woorden te koppelen aan de dingen die gebeuren.

In bad

Pak een voorwerp waar je kind mee kan spelen in bad. Wat kan hij allemaal met een plastic beker? Wordt het een bootje of een duikboot? Maak er een verhaaltje van terwijl je kind met het voorwerp speelt.

Waarom? Hij leert zo nieuwe woorden. Ook is het erg belangrijk dat je kind voelt dat je aandacht voor hem hebt. Jullie band wordt zo sterker.

Op ieder moment

Maakt je kind een geluid dat lijkt op een woord? Praat hier dan over door. Als je kind “Toet toet” zegt, kun jij zeggen “De toeters van de auto’s zeggen toet toet”. Later die dag kun je dan vragen “Wat doet de auto?”

Waarom? Zo leert je kind meer woorden en de basis om te praten.

Op ieder moment

Als je kind een geluid maakt, herhaal dit dan drie keer. Kijk hoe hij reageert. Zeg het dan nog een keer, maar verander de laatste klank. Heeft hij de verandering door?

Boe-boe-boe / Boe-boe-bah

Waarom? Dit helpt je kind om te leren over verschillende klanken. Dit is een belangrijk begin in het leren praten.

Bron: Breinbouwer-kaartjes, gemeente Utrecht

Hoe lees je voor?

Tip 1

Kies een vast voorleesmoment. Dit kan bijvoorbeeld voor het slapengaan, maar ook als rustpunt op een vaak drukke dag.

Tip 2

Ga samen lekker op een rustige plek zitten. Doe radio, televisie en computer/laptop uit, dat leidt maar af. Zorg ervoor dat jezelf ook prettig zit.

Tip 3

Houd je baby zo, dat je oogcontact kunt maken.

Tip 4

Kies een afbeelding in het boekje en laat deze goed zien. Houd het boekje zo stil mogelijk, zeker als je baby nog heel klein is. Draait je kind de oogjes of het hoofdje weg, gun het dan even rust.

Tip 5

Een of een paar afbeeldingen laten zien is genoeg. Het boek hoeft niet in een keer uit; jaag het er niet doorheen.

Tip 6

Laat je stem horen, wat je zegt is eigenlijk niet zo belangrijk. Benoem wat er te zien is, maak bijpassende geluiden of zing een liedje!

Leestips per leeftijdsfase

Hoe verloopt de ontwikkeling van je baby, dreumes en peuter op een bepaalde leeftijd? Hier lees je meer over de ontwikkeling van je kind en hoe je het beste samen een boekje kan lezen.

Je baby is 2 of 3 maanden

Je baby luistert graag naar stemmen. Hij herkent ook al bekende stemmen, zoals die van jou. Je baby vindt het daarom heel gezellig als je tegen hem praat of een liedje voor hem zingt. Je baby begrijpt nog niet wat er wordt gezegd of gezongen. Maar door jouw stem te horen, weet je baby dat jij er bent.

Je baby is 3, 4 of 5 maanden

Je baby ontdekt zijn vingers en handen. Hij kan er lang naar kijken en gaat met de eigen vingers spelen. Je baby gaat grijpen naar voorwerpen die hij ziet. Hij kan voorwerpen vasthouden en heen en weer bewegen. Vooral voorwerpen met felle kleuren en voorwerpen die geluid maken trekken de aandacht. Je kind stopt alles in de mond. Op die manier verkent hij de dingen om zich heen.

Je baby is 5, 6 of 7 maanden

Je baby kan de bewegingen van zijn handen steeds beter sturen. Het pakken en vasthouden van voorwerpen gaat meer gericht. Ook kan je baby iets van de ene in de andere hand pakken. Als je baby de dingen goed kan vasthouden, kan hij ze ook beter bekijken. Je baby krijgt daardoor nog meer belangstelling voor de voorwerpen om hem heen.

Je baby is 7, 8 of 9 maanden

Je baby kan nu goed rechtop zitten. Hij kan ook steeds beter een speeltje of een boek pakken en vasthouden. Je baby heeft veel interesse in alles wat je doet. Hij kan lang naar jouw bezigheden kijken. Je baby heeft belangstelling voor allerlei verschillende soorten geluiden. Veel van deze geluiden herkent hij al: het slaan van de klok, het blaffen van de hond, het rinkelen van de telefoon. Als je veel met je baby praat, kan hij enkele zinnen en woorden al begrijpen.

Je baby is 9 tot 12 maanden

Je baby kan zich verplaatsen en gaat steeds meer zelf de omgeving verkennen. Je baby herkent bekende dingen en personen op plaatjes en foto's. Als je een paar foto's in een mapje doet, heb je een heel speciaal prentenboek gemaakt voor je baby. Tijdens het brabbelen van je baby hoor je steeds meer bekende klanken en lettergrepen. Sommige baby's kunnen al woorden nazeggen.

Je baby is 12 tot 16 maanden

En dan is je baby een jaar! Jonge kinderen tussen de een en anderhalf jaar krijgen steeds meer belangstelling voor alles wat er om hen heen gebeurt. Hun wereld wordt groter. Je kind kan steeds meer zelf: zelf de sokken uittrekken of van een lepel eten. Ook wil het graag 'helpen'. Met boodschappen uit de tas halen bijvoorbeeld. Je kind kan kruipen en lopen. Het gaat zelf op onderzoek en verkenning uit. Daar heeft het 't heel druk mee.

